

Samen het verschil

Elke Plovie
Ken Sandeman
Bart Put

maken

Voorwoord

In 2018 werd politisering opgenomen als krachtlijn van Sterk Sociaal Werk. In essentie gaat politiseren over het zichtbaar maken van sociaal onrecht en het verstoren van de bestaande orde. Om dat proces handen en voeten te geven in de praktijk is er een afwegingskader 'Politiserend werken', dat je laat nadenken over hoe je rond uiteenlopende kwesties kan gaan politiseren. Het gaat om de volgende vijf afwegingen: Is er een kwestie? Hoe zijn we bij deze kwestie betrokken? Gaan we publiek met deze kwestie? Welke strategie(ën) van politisering gaan we daarvoor inzetten? Wat betekent succes daarbij?

Om politisering in het sociaal werkveld kracht bij te zetten, brengt SAM, steunpunt Mens en Samenleving een reeks cahiers uit die dat afwegingskader op scherp stelt door het te gaan toepassen in een specifieke context of door een onderdeel ervan voor de praktijk uit te werken. Ieder cahier brengt inzichten uit onderzoek en kennis uit het werkveld samen. Die input werd verzameld tijdens praktijktafels waar sociale professionals uit diverse contexten ervaringen konden uitwisselen.

Laat je onderweg uitdagen om vooral zelf met politisering aan de slag te gaan binnen je team en in je organisatie!

Veel leesplezier.

In deze publicatie vind je enkele links waar verdere informatie te vinden is. Ze zijn gemarkeerd met dit symbool . Scan de QR-code om alle links terug te vinden.

Inhoud

Voorwoord	3
Situering	6

De start	8
----------------	---

Wanneer samenwerking een verschil maakt	10
--	----

Platform om ervaringen te collectiviseren en te agenderen	11
Samen verandering realiseren	12
Verandering eisen	13
Aan de slag: gedeelde strategieën van politisering	14

Een coalitie van bondgenoten	18
---------------------------------------	----

De kracht van een coalitie	19
Aan de slag: de kracht van een coalitie	21
De juiste mensen aan tafel	24
Aan de slag: actoren in de coalitie	32

Partnerschappen opzetten 40

De trekkersrol 41

Diverse invullingen van een coalitie 43

Aan de slag: een bestaand partnerschap onder de loep nemen.... 44

Uitdagingen in het werkveld 46

We kennen elkaar niet meer 47

Focus op het individu 47

Verskillende belangen en perspectieven 47

Verbinding met waar het om gaat is verbroken 48

Uitdagingen aanpakken 50

Tot slot 54

Situering

Publiek gaan en de bestaande orde verstoren, probeer je best niet op je eentje. Precies omdat je machtsverhoudingen wil doen kantelen, veelal vanuit een positie van onmacht, zijn partners hierbij absoluut noodzakelijk. Het belang van samenwerken wordt door zowat iedereen in het sociaal werkveld onderstreept, alleen loopt dat in de praktijk vaak moeilijker dan gedacht.

‘We kennen elkaar niet meer’, geven sociale professionals aan. Zeker sinds corona lijken heel wat basiswerkers verstoep achter algemene telefoonnummers en anonieme e-mailadressen. Of zijn ze volledig opgeslorpt door het dagelijks werk in hun organisatie. De blik naar binnen, zeg maar. En dat terwijl sommige agenda’s vol

zitten met ontmoetingen, die - zo tonen verschillende onderzoeken aan - eerder praatbarakken zijn geworden en weinig verschil opleveren voor mensen die hun rechten niet gerealiseerd zien. Ook tijdens individueel cliëntoverleg blijkt maar weinig ruimte om elkaar en elkaars werking te leren kennen of om door te spreken over de signalen die mensen opvangen en zo structurele problemen bloot te leggen.

Tegelijkertijd zien we ook praktijken waarin sociale professionals en andere actoren elkaar vinden en samen dingen in beweging zetten. Het zijn deze praktijken die we in dit cahier onder de aandacht brengen. In wat volgt krijg je zicht op verschillende manieren van samenwerken en de kansen en uitdagingen die daarbij

komen kijken. We stellen naast voorbeelden uit de praktijk ook enkele oefeningen en reflectievragen voor om mee aan de slag te gaan. We baseren ons hiervoor op onderzoeksresultaten van verschillende hogescholen en op de inspirerende input die we tijdens twee praktijktafels rond 'samen verschil maken' konden plukken.

**Precies omdat je machts-
verhoudingen wil doen
kantelen, veelal vanuit een
positie van onmacht, zijn
partners hierbij absoluut
noodzakelijk.**

De start

Tijdens de praktijktafels voel je de drive om samen verschil te maken meteen. Die vloeit voort uit een gedeelde verantwoording of verbeelding van hoe het anders kan. Het gaat over partners die elkaar vinden om te werken aan een gemeenschappelijk doel en geloven dat ze collectief impact kunnen realiseren.

Enkele rake voorbeelden: Ieders Stem Telt Limburg werkt samen rond de politieke deelname van mensen in een maatschappelijk kwetsbare positie en kwam naar aanleiding van de lokale verkiezingen van 2024 met vijftig organisaties naar buiten om te hameren op het belang van sterk lokaal sociaal beleid. Brugge Dialoogstad wil als adviesraad samen armoede overwinnen. Het Sociaal Werk Actie Netwerk (SWAN) brengt sociaal werkers uit diverse sectoren samen met kritisch sociaal werk als focus.

Gent Samen Solidair is actief in de Gentse Wooncoalitie om het recht op betaalbaar wonen en menswaardige opvang te realiseren voor iedereen. GBO Demerland bundelt de krachten in de regio om onderbescherming tegen te gaan. Beweging.net Limburg vormt een netwerk rond actuele beleidsthema's. Het Limburgs Steunpunt Lokaal Sociaal Beleid (LSB²) is als netwerk gericht op het realiseren van sociale grondrechten.

Cruciaal bij de opstart van zo'n coalitie, is de focus op wat je deelt en wat je samen wil realiseren. Tijdens de praktijktafels leerden we hoe je dat proces goed kan begeleiden en ondersteunen. In de kern houden al deze politiserende coalities de maatschappelijke kwestie in het vizier en stemmen ze steeds opnieuw af over hoe ze daar allemaal samen aan kunnen bijdragen. Met andere woorden: het gemeenschappelijk belang staat voorop. Of zoals ze het zelf verwoorden: 'Je moet samen aan de slag gaan rond de 'waarom-vraag' of de 'common ground'.

Aan de basis ligt de globale definitie van het sociaal werk, waarin werken aan mensenrechten en sociale rechtvaardigheid altijd centraal staat. Alsook het geloof dat je als sociaal werkers een belangrijke (f)actor bent in het aanpakken van maatschappelijke uitdagingen. Meer dan louter spreken over situaties van onrecht, is het je rol om hierrond ook acties te ontwikkelen. Ga dus in dialoog, ontmoet elkaar, vind 'common ground' en zet samen verandering in beweging.

Wanneer samen- werking een verschil maakt

Tijd om te kijken naar de verschillende manieren waarop samenwerken bijdraagt aan het proces van politisering. Uit onderzoek en praktijkervaringen identificeren we volgende vormen:

- collectiviseren van kennis en analyseren van kwesties
- agenderen van kwesties
- verandering eisen
- samen verandering realiseren

Je herkent hier onmiddellijk de kernprocessen én -strategieën van politisering zoals ze beschreven staan in het afwegingskader 'Politisierend werken' (Van Bouchaute & Vanderhulst, 2022). Het verknopen van individuele verhalen van onrecht tot collectieve kwesties is een belangrijk onderdeel van dit proces. Deze strategie van bewustmaking en -wording gaat vooraf aan de drie strategieën die kwesties in het publieke debat binnenbrengen.

We nemen je graag mee naar verhalen uit de praktijk.

■ Platform om ervaringen te collectiviseren en te agenderen

Beweging.net Limburg vormt thematische groepen rond onder meer welzijn en onderwijs, waarbij ze gerichte bijeenkomsten organiseren rond kwesties die spelen binnen die domeinen. C-welzijn komt bijvoorbeeld samen rond preventief gezondheidsbeleid, commercialisering en privatisering van de zorg en de impact van het persoonsvolgend budget. De formule van deze bijeenkomsten is eenvoudig maar krachtig: er wordt breed uitgenodigd, enkele inhoudelijke experts leveren input, ze vormen een plek waar signalen uit het werkveld samengelegd worden én er is een directe verbinding met beleidsmakers via een parlamentslid dat voorzigt, in aanwezigheid van kabinetsmedewerkers. Zo ontstaat momentum waarin het werkveld gehoord wordt.

Ook in de zorgzame buurt Sivari (regio Leuven) worden soortgelijke bijeenkomsten opgezet. Op buurt-niveau organiseren ze stakeholder-bijeenkomsten waar mensen vanuit hun betrokkenheid op de buurt samenkomen om het samenleven en samen zorg dragen in de buurt te versterken. Op de gesprekstafel komen kwesties die leven in de buurt, zoals het toegankelijk en gastvrij maken van openbare ruimte of het aanpakken van drempels en negatieve ervaringen in de geestelijke gezondheidszorg. De open agenda van de bijeenkomsten biedt ruimte aan basiswerkers om signalen in te brengen, samen te verkennen wat er aan de hand is en van daaruit te zoeken naar wat hen te doen staat.

SWAN besteedt veel aandacht aan de maatschappelijke en politieke analyse van de situatie van mensen in een maatschappelijk kwetsbare positie en de rol van het sociaal werkveld hierin. Tijdens de bijeenkomsten die ze organiseren, zoals de Trefdag en de '5 na 12'-momenten, pakken ze betrokken actoren mee in de analyse en het zichtbaar maken van kwesties. Die analyse is nodig om werkers te voeden, de neuzen in de juiste richting te krijgen en tot daadwerkelijke 'acties' over te gaan. Daarbij zetten ze in op een goede mix van strategieën. Over die mix lees je meer in ons apart cahier toegewijd aan 'Politisering in de jeugdhulp', waarin veel aandacht

gaat naar de meerwaarde van het gecombineerd toepassen van verschillende strategieën.

Deze voorbeelden laten zien hoe individuele ervaringen verknoopt worden tot collectieve kwesties. De bijeenkomsten vervullen een bepaalde nood aan ruimte of platform om ervaringen te delen en te verbinden met elkaar. Ze vormen tegelijk de plek om te agenderen, te analyseren en te sleutelen aan concrete acties.

Samen verandering realiseren

Coördinator van GBO Demerland Gard Bemelmans vertelt hoe ze zo dicht mogelijk aanwezig probeert te zijn bij partners op het terrein en vanuit die nabijheid uitreikt om samen acties op te zetten. Als trekker stelt ze steeds zorgvuldig groepen samen met actoren uit praktijk en beleid. De groepen fungeren niet als praatbarak, maar als een partnerschap waarin mensen elkaar kunnen vinden, de krachten bundelen en samen oplossingen realiseren. Heel vaak probeert ze dingen uit op kleine schaal en betreft ze daarbij verschillende diensten.

Digitale uitsluiting en energiearmoede zijn thema's waar al rond werd samengewerkt. Een andere kwestie is de verplichte digitale herinschrijving voor een sociale woning. Collega's uit het werkveld voorspelden dat die ervoor zou zorgen dat heel wat kandidaat-huurders van de wachtlijst zouden worden geschrapt en vroegen zich af wat ze proactief konden doen. Een brief schrijven naar mensen mocht blijkbaar niet. Dus besloten ze zitdagen te organiseren en lijsten op te maken. Hier pasten ze een dubbele strategie toe: de kwestie publiek op tafel leggen via het platform en parallel daaraan onder tafel een oplossing realiseren.

■ Verandering eisen

Soms is de urgentie zo groot dat er geen enkele twijfel bestaat over wat anders moet. Samen strijden voor die verandering is dan de vanzelfsprekende weg voor de coalitie. Zo kwamen er in Antwerpen besparingen door de niet-indexering van lonen. Het sociaal werkveld, de cultuursector, de (kinder)zorg, openbare diensten en de vakbonden sloegen de handen in elkaar om een gezamenlijk signaal te geven: 'Op het cement van de samenleving bespaar je niet!'

Als actienetwerk zet SWAN zowel op Vlaams als op lokaal niveau acties

Soms is de urgentie zo groot dat er geen enkele twijfel bestaat over wat anders moet. Samen strijden voor die verandering is dan de vanzelfsprekende weg voor de coalitie.

op om verandering te eisen, met als doel opkomen voor de rechten van mensen in een kwetsbare positie en opkomen voor sterk en kritisch sociaal werk. Zo verzetten ze zich onder meer tegen vermarkting en commercialisering van het sociaal werk en voeren ze acties, onder het motto: 'sociaal werk is niet te koop!'

Doorheen deze voorbeelden zie je actoren inzetten op diverse strategieën om kwesties naar buiten te brengen: praktijken die kwesties zichtbaar maken, verandering opeisen rond een kwestie en zelf verandering realiseren. Je ziet ook hoe ze in de praktijk strategieën combineren en als het ware een heel continuüm doorlopen: sommige acties zijn politiek maar niet publiek van aard, terwijl andere uitdrukkelijk publiek zijn.

■ Gedeelde strategieën van politisering

Volgende vragen helpen je stil te staan bij wat je al samen doet om te politiseren. Vertrek vanuit een bestaand partnerschap om ze te beantwoorden.

Hoe draagt jullie samenwerking bij aan het collectiviseren van ervaringen?

- Hoe brengen jullie deze ervaringen van onrecht of dromen binnen in de samenwerking?
- Op welke manier analyseren jullie deze ervaringen? Wat doen jullie om ze in een bredere politieke en maatschappelijke context te plaatsen?

Welke strategieën kunnen jullie in de toekomst samen ontwikkelen?

Welke strategieën om kwesties publiek te maken ontwikkelen jullie samen? Welke concrete acties nemen jullie hierin?

- Agenderen jullie kwesties?
- Realiseren jullie verandering door acties op te zetten?
- Ontwikkelen jullie nieuwe praktijken die de verandering zelf realiseren?

Op welke van deze strategieën zetten jullie vandaag te weinig in? Hoe komt dat?

Een coalitie van bond- genoten

Binnen de diverse praktijken van samenwerking zien we in de kern enkele gemeenschappelijke elementen. Zo gaat het niet om een samenwerkingsverband om efficiënt te werken rond individuele problemen van burgers, maar wel om een samenkomst van ‘medestanders’ of ‘bondgenoten’, die als een soort ‘coalitie van welwillenden’ de vinger

op structurele wonden leggen. Bondgenoten zijn actoren die dezelfde verontwaardiging voelen en/of dezelfde droom delen en daarom gemotiveerd zijn om in beweging te komen. Nog essentieel is dat de maatschappelijke kwestie uitdrukkelijk in beeld blijft als verbinder van de verschillende partners.

■ De kracht van een coalitie

Samen sterk

In coalities worden expertise, netwerk, tijd en middelen gebundeld. Dat herkennen we bij de Gentse Wooncoalitie , waarin Gent Samen Solidair betrokken is. Het trekkersteam bestaat uit tien actieve partners met een diverse achtergrond. Hierdoor kunnen ze specifieke kennis en een uitgebreid netwerk inbrengen. De ene heeft expertise op vlak van alternatieve woonvormen, de andere uitgesproken ervaring met dak- en thuisloosheid. Elke partner heeft daarbovenop eigen connecties met het beleid, wat maakt dat je kwesties via verschillende lijnen kan signaleren. Via sociale media, e-mail en een algemene vergadering is er contact met de ruime achterban en kunnen strategieën besproken worden. Die achterban bepaalt mee de prioriteiten, zorgt voor 'massa' en geeft de kerngroep het gevoel dat ze er niet alleen voor staan.

De macht van het getal

Vaak is het nodig om tegenmacht op te bouwen, zoals de achterban die massa toevoegt aan de Gentse Wooncoalitie. Ook Ieders Stem

Telt Limburg bouwt daaraan. Van-
daag staat er een sterk gedragen
partnerschap klaar om op het
juiste moment op de verzetsknop te
duwen. Tijdens de opbouw van dit
partnerschap stond dialoog centraal
en besteedde trekker Seppe Vanhex
veel tijd aan de onderlinge relaties
en het samen spreken over waar
mensen van wakker liggen.

Elkaar bevragen en uitdagen

Naast het samenleggen van diverse
perspectieven en het collectiviseren
van kennis als strategie van politise-
ren, start er binnen een coalitie nog
een ander proces van leren: elkaar
bevragen en uitdagen over hoe je de
problemen definieert, over hoe er
over mensen en groepen gesproken
wordt en over de manier waarop
interventies vorm krijgen.

Uit het verhaal van GBO Demerland
blijkt verder dat de groepen meer
doen dan louter samen acties opzet-
ten. Tijdens het zoeken naar concre-
te oplossingen ontstaat ook ruimte
om vooroordelen weg te werken
die leven omdat mensen elkaar niet
meer kennen. Coördinator Gard zet
bewust verschillende bronnen van
kennis samen om elkaar te verrijken.
Tijdens de praktijktafel rolt het ene
na het andere voorbeeld uit haar
mond: de technische dienst ontdekt
wat mantelzorg precies inhoudt
door samen te zitten met mensen

van Samana vzw. Het mobiele team voor ouderen verbindt zich met collega's van het OCMW. Verschillende voorzitters van een bijzonder comité buigen samen het hoofd over de rechtenverkenner. Als het moet, wijst Gard mensen op hun verantwoordelijkheid, door hen aan te spreken op hun opdracht, maar ook door te tonen wat de meerwaarde van de individuele partners voor het geheel is. Zo vermijdt ze dat mensen weer elk op hun eiland verzeilen.

In de zorgzame buurt Sivari wordt ook zo'n gevoel van gedeelde verantwoordelijkheid gecreëerd. Daar spreken collega's elkaar bijvoorbeeld aan over de manier waarop de doelgroep van een project benoemd wordt op een flyer. Vervolgens wordt samen gezocht naar een alternatief om mensen aan te spreken zonder hen te stigmatiseren. Om dat te doen, brengen ze broodnodige ervaringskennis binnen.

Samenwerken als alleen politiseren niet kan

Samenwerken is de oplossing om toch te politiseren als je denkt dat het eigenlijk niet 'mag'. Een organisatie die afhankelijk is van subsidies en niet durft te politiseren omdat ze hierdoor in de toekomst middelen vreest te verliezen, vermindert dit risico door samen met andere actoren naar buiten te treden. Sociale professionals die aangeven dat ze door hun positie geen mandaat hebben om te politiseren, bijvoorbeeld doordat ze voor een lokale overheid werken, kunnen hun steentje wel degelijk bijdragen door kennis in te brengen in een netwerk.

AAN DE SLAG

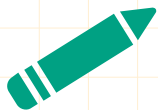
■ De kracht van een coalitie

Zit je vandaag al in een partnerschap?

- Wat is de kracht van dit partnerschap?
- Wat dragen jij en/of je organisatie bij aan dit partnerschap?
- Wat betekenen de anderen voor dit partnerschap?
- Wat mis je nog in dit partnerschap?

Denk je aan het uitbouwen van een partnerschap?

- Agendeer je kwesties.
- Zet acties op om verandering te realiseren.
- Ontwikkel nieuwe praktijken die de verandering zelf realiseren.

■ De juiste mensen aan de tafel

Om het verschil te maken, hebben we nood aan een netwerk van bondgenoten of medestanders die samen kwesties collectiviseren en publiek maken. Maar wie zijn deze bondgenoten precies? Welke actoren zijn natuurlijke bondgenoten? Wie hebben we daarnaast nog nodig?

Betrokkenheid en invloed

Vaak worden netwerken gevormd op basis van twee criteria: vanuit de betrokkenheid op de zaak in kwestie en vanuit de invloed die ze kunnen uitoefenen. Sterke partners lijken dan als vanzelfsprekend de partners met een grote betrokkenheid én veel invloed te zijn. Vanuit de focus op politisering kunnen we deze criteria uitbreiden en scherper stellen. Politiseren doe je namelijk vrijwel altijd vanuit een onmachtige positie. Kijk maar naar de mensen met ervaringskennis: zij hebben doorgaans geen invloed, terwijl ze wel het grootste belang hebben.

Verschillende bronnen van kennis

Belangrijk in politiserend handelen is betrokkenheid vanuit verschillende vormen en bronnen van kennis. In zo'n coalitie zijn niet alleen beleidsmedewerkers en leidinggevenden van belang. Minstens zo belangrijk zijn de ervaringen van mensen die zelf onrecht ervaren of dromen van hoe het anders kan, alsook de verhalen van basiswerkers die in de frontlinie staan.

Laat ons samen ontdekken hoe we mensen met ervaringskennis, solidaire burgers, basiswerkers en beleidsmakers als partners kunnen betrekken in ons politiserend verhaal.

De doelgroep als partner in samenwerking

'Vergeet zeker niet de doelgroep zelf als partner in een samenwerking!', klinkt het bijna in koor tijdens de praktijktafel. Nele De Wachter vertelt hoe ze mensen in armoede als actieve partners zien in de armoeadeadviesraad Brugge Dialoogstad . Concreet zitten mensen in armoede er mee aan tafel, zetten

ze zelf punten op de agenda en is er een duovoorzitterschap gevormd, bestaande uit een persoon met ervaringskennis in armoede en sociale uitsluiting en een stafmedewerker van Beweging.net. Ook bij de verenigingen waar armen het woord nemen en in het opbouwwerk zie je sterke voorbeelden van hoe er echt geluisterd wordt naar mensen met ervaring in bijvoorbeeld energiearmoede, en hoe die kennis meegenomen wordt om structurele verandering te realiseren.

Vanuit wat we 'geleefde ervaring' noemen, brengen mensen met ervaringskennis een waardevol perspectief binnen. Actief met hen aan de slag gaan vergroot bovendien hun zelfvertrouwen en heeft impact op hoe ze in hun schoenen staan. Door ervaringen te gaan collectiviseren, begint namelijk het proces van 'ontschuldigen': mensen leren dat zij niet de enige zijn die ergens tegenaan botsen, dat het niet hun individuele schuld of verantwoordelijkheid is, maar dat er structureel iets mis is. Collectiveren creëert bovendien het gevoel van samen sterk te staan.

Misschien nog het meest interessant aan dergelijke praktijken is dat ze de 'normale' verhoudingen tussen groepen omkeren. De mensen die onrecht ervaren worden zelf terug zichtbaar. Hun verhaal en

hun expertise worden (h)erkend. Er verandert iets aan de positie die ze innemen en hoe ze in verhouding tot anderen staan. Ze zijn niet langer 'de hangjongere' of 'de persoon die voor overlast zorgt', maar worden (opnieuw) een actor die mee vorm geeft aan de samenleving.

OPGELET

Deze positieve impact komt niet zomaar tot stand

Kathleen Torfs van Gent Samen Solidair geeft aan dat er tijd en ruimte nodig is om participatieve trajecten vorm te geven. Die krijg je echter niet altijd. Tamara Laevaert van SWAN wijst op het gevaar van nepparticipatie. Je moet actief drempels wegwerken en de doelgroep écht betrekken, bijvoorbeeld door financiële drempels weg te werken. Bij SWAN is de inkom voor trefdagen gratis voor al wie zich geen ticket kan veroorloven. Dat wordt gecompenseerd met een solidariteitsbijdrage door diegenen die iets meer kunnen missen. Zo willen ze mensen uit de doelgroep, vrijwilligers of sociaal werkers met een beperkt inkomen in toenemende mate bereiken en betrekken.

Voor wie uitgebreider aan de slag wil met participatief werken: hierover ontdek je meer in het apart cahier 'Verandering van onderuit'.

Basiswerkers doen ook mee

In de praktijk zien we dat vooral staf- of beleidsmedewerkers van organisaties actief zijn in netwerken, of dat de coördinator die taak op zich neemt. Toch moeten we ervoor waken dat politiserend handelen niet volledig weggetrokken wordt

van basiswerkers. Door hun werk in de frontlinie en hun nabijheid bij mensen die onrecht ervaren, zijn ze namelijk van onschatbare waarde in een coalitie.

In essentie gaat het hier over positionaliteit: zien we basiswerkers louter als uitvoerder van wat een overheid of organisatie vraagt of ook als een actor die beweging op gang brengt en kritisch durft en kan kijken naar het beleid buiten en binnen de eigen organisatie?

Een treffend voorbeeld is het Leuvense project rond de zorgzame buurt Sivari. Daar zitten buurtwerkers, maatschappelijk werkers, contextbegeleiders samen in het stakeholdersoverleg met de eerstelijnspsycholoog, de wijkagent enzovoort. Ze delen er hoe ze in hun werk botsen op regels en procedures en welke probleemsituaties zich blijven herhalen. Ze geven ook ideeën rond wat beter zou werken voor de mensen in de buurt. Samen zoeken ze uit wat er precies aan de hand is, wat er nodig is om verandering te realiseren en hoe zij daar zelf aan kunnen bijdragen. De basiswerkers worden aangesproken als experts in het werken in de buurt en als actor in de gedroomde verandering.

Ook in andere praktijken zien we basiswerkers in een actieve rol. Op de trefdag van SWAN bijvoorbeeld delen verontwaardigde sociaal werkers waar en hoe ze in hun eigen dagelijkse praktijk botsen op onrecht. Als OCMW- of CAW-medewerker, als jongerenwerker, opbouwwerker of maatschappelijk werker bij Dokters van de Wereld en de mutualiteit vinden ze binnen SWAN een plek om die verontwaardiging te uiten en om de gedeelde ervaringen te analyseren.

Burgers als coalitiepartners

In verschillende praktijken zien we hoe geëngageerde burgers medestander kunnen zijn en hoe ze zich verenigen rond een diversiteit aan thema's. Ze organiseren huisvesting voor mensen op de vlucht, zetten acties op rond mobiliteit in de wijk of experimenteren in het kader van sociaal rechtvaardige energietransitie. Ze doen dit omdat ze zelf onrecht ervaren of omdat ze zien hoe onrecht mensen in hun omgeving treft. De gezamenlijke verbeelding van een andere toekomst is daarbij een belangrijke drijfveer.

Kathleen Torfs vertelt over het engagement van deze burgerinitiatieven in het collectief Gent Samen Solidair. Een hart voor vluchtelingen is een vrijwilligersorganisatie die voornamelijk inzet op noodhulp voor mensen op de vlucht. Vanuit hun betrokkenheid op de woonproblematiek van deze groep, zitten zij mee in de trekkersploeg van de Gentse Wooncoalitie. De basiswerker van dat burgerinitiatief brengt expertise en verbindingen in die complementair zijn en creëert zo een boeiende dynamiek in het partnerschap.

Ruimte maken voor het civiele actorschap zit in het DNA van het Vlaamse jeugdwerk, het sociaal-cultureel werk met volwassenen, de verenigingen waar armen het woord nemen en het opbouwwerk. Politiserend handelen is dus zeker niet alleen een kracht van de zogenoemde burgerinitiatieven. Ook verenigingen nemen die rol op zich, vaak in verbinding met andere actoren in de samenleving. Zo startte een groepje burgers de Herentse Woonzaak op om lokaal te ijveren voor een solidair woonbeleid. Lokale groepen van o.a. Raak, Beweging.net, Hart boven Hard, Femma, ATD Vierde Wereld, Welzijnszorg en Okra zetten mee hun schouders onder deze coalitie.

Tot slot kunnen ook niet-georganiseerde burgers een betekenisvolle partner zijn voor coalities die willen politiseren, omdat hun engagement sterk waardegedreven is, ze eerder autonoom opereren en niet teruggefloten kunnen worden door een formele organisatie. In het werkveld zien we diverse praktijken die inzetten op civiele coalitiepartners:

Avansa's roepen burgers op om te bouwen aan een meer duurzame

samenleving, Musti Önlén trekt samen met jongeren die dakloos zijn naar televisiestudio's om hun verhaal publiek te maken, zorgzame buurten agenderen thema's samen met buurtbewoners, de Giraf van Beweging.net wil buurtbewoners bewust maken van wat er leeft in hun wijk. Ook bij SWAN bereiken ze actief een aantal 'losse' individuen, zoals vrijwilligers buiten de organisatie waar ze actief zijn, ex-sociaal werkers en sympathisanten. 'Net doordat mensen als individu bij SWAN aansluiten, als sociaal werker, academicus, student of sympathisant, is er ruimte om kritisch te kunnen en mogen zijn', besluit Tamara Laevaert.

Ook dit thema pakken we uitgebreider op in het apart cahier 'Verandering van onderuit'.

Over domeinen en sectoren heen

Verschillende perspectieven meenemen en ruimte voor tegenspraak creëren, vereist ook zoeken naar partners waarmee je de verontwaardiging rond een bepaalde kwestie deelt, maar die toch tot een ander domein behoren. Dergelijke samenwerking

Zien we basiswerkers louter als uitvoerder van wat een overheid of organisatie vraagt of ook als een actor die beweging op gang brengt en kritisch durft en kan kijken naar het beleid buiten en binnen de eigen organisatie?

creëert nieuwe vormen van betrokkenheid en vaak ook meer invloed.

Tamara geeft het voorbeeld van hoe ze met SWAN verbinding zochten met spelers uit de cultuur- en zorgsector, openbare diensten en vakbonden tijdens specifieke acties in Antwerpen en zo een veel grotere impact hadden. Op deze manier breng je niet alleen veelzijdige expertise en een nieuw netwerk binnen, maar kunnen partners je zowel uitdagen op inhoudelijk vlak (verbreden van je boodschap), als op vlak van je aanpak (nieuwe actie-vormen, zoeken naar gezamenlijk tempo, ...).

Ook de pers is een bondgenoot, voegt Seppe van Ieders Stem Telt eraan toe. Hij blijft bouwen aan een netwerk met journalisten en

zoekt gericht naar statements met nieuwswaarde, zodat TV Limburg en het Belang van Limburg die kunnen opnemen. Zo kan hun boodschap zich over de hele provincie verspreiden.

Academici kunnen eveneens een partner in verandering zijn. Onderzoek en academische kennis kunnen actief worden ingezet om collectieve kwesties scherp te stellen, deze te agenderen of alternatieve praktijken te ontwikkelen via actie-onderzoek.

Politici als bondgenoot?

Om invloed uit te oefenen kan directe verbinding met beleidsmakers belangrijk zijn. Daar zet Beweging.net Limburg bijvoorbeeld sterk op in. Parlementsleden, schepenen en ministers nemen een actieve rol op tijdens hun platformbijeenkomsten.

Ze introduceren het thema en reflecteren samen met de deelnemers hoe ze hiervoor beleid kunnen maken.

Seppe nodigt beleidsmakers rechtstreeks uit voor de Ieders Stem Telt cafés. Niet om zelf te spreken, maar om te luisteren naar waar mensen wakker van liggen en wat ze graag willen meegeven aan het beleid.

Binnen Gent Samen Solidair, GBO Demerland en Ieders Stem Telt Limburg zijn politici dan weer geen onderdeel van de kerngroep, maar worden ze wel benaderd als partner in het verhaal. Gard van GBO Demerland benadrukt de actieve relatie die ze onderhoudt met beleidsmakers. In haar praktijk zijn die namelijk vaak oplossingsactoren. Om lokale proeftuinen voor verandering op te zetten, is hun medewerking cruciaal. Denk maar aan regelluwe zones en voldoende experimenteer ruimte.

Het is soms balanceren, dat geeft ook Nele Driesen van Beweging.net Limburg aan: 'Wij zijn sterk verbonden met (lokale) politici en besturen. Dat wordt ons als Beweging.net soms verweten, maar dat is volgens ons nochtans belangrijk om dingen op de agenda te krijgen.'

Verschillende (beleids)niveaus

Soms moet je op verschillende beleidsniveaus opereren om druk te kunnen uitoefenen. Een kwestie agenderen of verandering realiseren, vraagt vaak dat je naar boven kijkt en zoekt waar de sleutels hiervoor precies liggen.

Een krachtig voorbeeld hiervan is het werk van Betonne Jeugd. Die werken rond dak- en thuisloosheid bij jongeren, zowel op lokaal, Vlaams als federaal en internationaal niveau, door op elk van deze niveaus in een netwerk of platform te zetelen. Ieders Stem Telt doet dat ook, met lokale Ieders Stem Telt cafés in Limburg tot een breed uitgerolde campagne op Vlaams niveau. Je ziet ook dat sociale professionals actief zijn in netwerken op diverse niveaus. Tijdens de praktijktafel brengt iemand in dat het jammer is dat de opdrachten van de provincies verminderd zijn. Met hen kon je gemakkelijk out of the box een actie opzetten.

Kritische vrienden

Naast verbindende figuren die een gezamenlijk groter doel voor ogen

hebben en begeistert zijn om er samen voor te gaan, heb je ook nood aan kritische vrienden in je partnerschap. Om dat te realiseren heb je partners nodig die niet tot de bestaande netwerken of de 'natuurlijke' coalitie van welwillenden behoren. Eigen aan deze vrienden is dat ze echt andere perspectieven binnenbrengen en misschien zelfs vanuit andere belangen opereren. Het is uitdagend voor de coalitie, maar maakt ruimte voor verschil en tegenspraak en kan ervoor zorgen dat de collectieve impact groter is.

Belangrijk om nog mee te geven als afrondende gedachten bij dit deel over 'de juiste mensen aan de tafel':

- Je hoeft niet altijd en overal iedereen in te betrekken. Sommige partners zijn zeer goed om een welbepaalde actie of segment mee uit te werken, of om een dossier te voeden. Soms is de inzet van burgers en basiswerkers essentieel, terwijl hun betrokkenheid op andere momenten in het proces minder noodzakelijk is.
- Partnerschappen ontstaan soms uit urgentie, bijvoorbeeld bij een beleidsbeslissing, en vinden

elkaar rond een kwestie waar de nood om te politiseren groot is. Maar je kan ook proactief een coalitie uitbouwen door anderen te leren kennen wanneer er (nog) geen concreet politiseringsmotief is. Zo leg je de basis voor een mogelijke latere samenwerking.

AAN DE SLAG

■ Actoren in de coalitie

Oefening 1 - de samenstelling van een bestaande coalitie evalueren

Voor veel organisaties is samenwerken vandaag al een feit. Daarbij zijn doorgaans diverse actoren betrokken: van lokale overheden, voorzieningen en basiswerkingen tot buurtbewoners en vrijwilligers. Tijdens deze oefening nemen we de huidige samenwerking(en) onder de loep. Hoe ziet die samenwerking eruit? Welke actoren zijn betrokken? Hoe dragen ze bij aan het politiserend werken rond een bepaalde maatschappelijke kwestie?

STAP 1: Omschrijving van de huidige samenwerking

- Maak een oplijsting van de partners waarmee je samenwerkt.
- Waar situeren deze partners zich?
 - Middenveld/overheid/burger/markt/...
 - Welke sectoren zijn er vertegenwoordigd?
 - Op welk niveau wordt er samengewerkt? (Lokaal, boven-lokaal, Vlaams, ...)
- Wie is er actief in de samenwerking? Basiswerkers, stafmedewerkers en/of coördinatoren? Is er ruimte voor de mensen die onrecht ervaren? Zijn er vrijwilligers betrokken?

STAP 2: Bespreking van de tekening

- Hoe is de samenwerking tot stand gekomen?
- Hoe heb je de partners gevonden? Hoe hebben de partners elkaar gevonden?
- Hoe ziet de tekening van dat partnerschap eruit?
 - Is er een concentratie of eerder een spreiding over de verschillende actoren?
 - Vinden we dit belangrijk? Waarom wel/niet?
 - Moeten we hier iets aan veranderen?
 - Waar zit het potentieel om samen meer invloed te creëren in het maatschappelijk debat over een kwestie die we belangrijk vinden?
- Wat is de kracht en uitdaging van elke partner in de samenwerking (bijvoorbeeld breed netwerk, andere kijk op strategie, ...)? Wie brengt wat in in de samenwerking? En wat zijn randvoorwaarden voor iedere partner om dit goed te doen?

Sector	Burger	Middenveld

Overheid

Markt

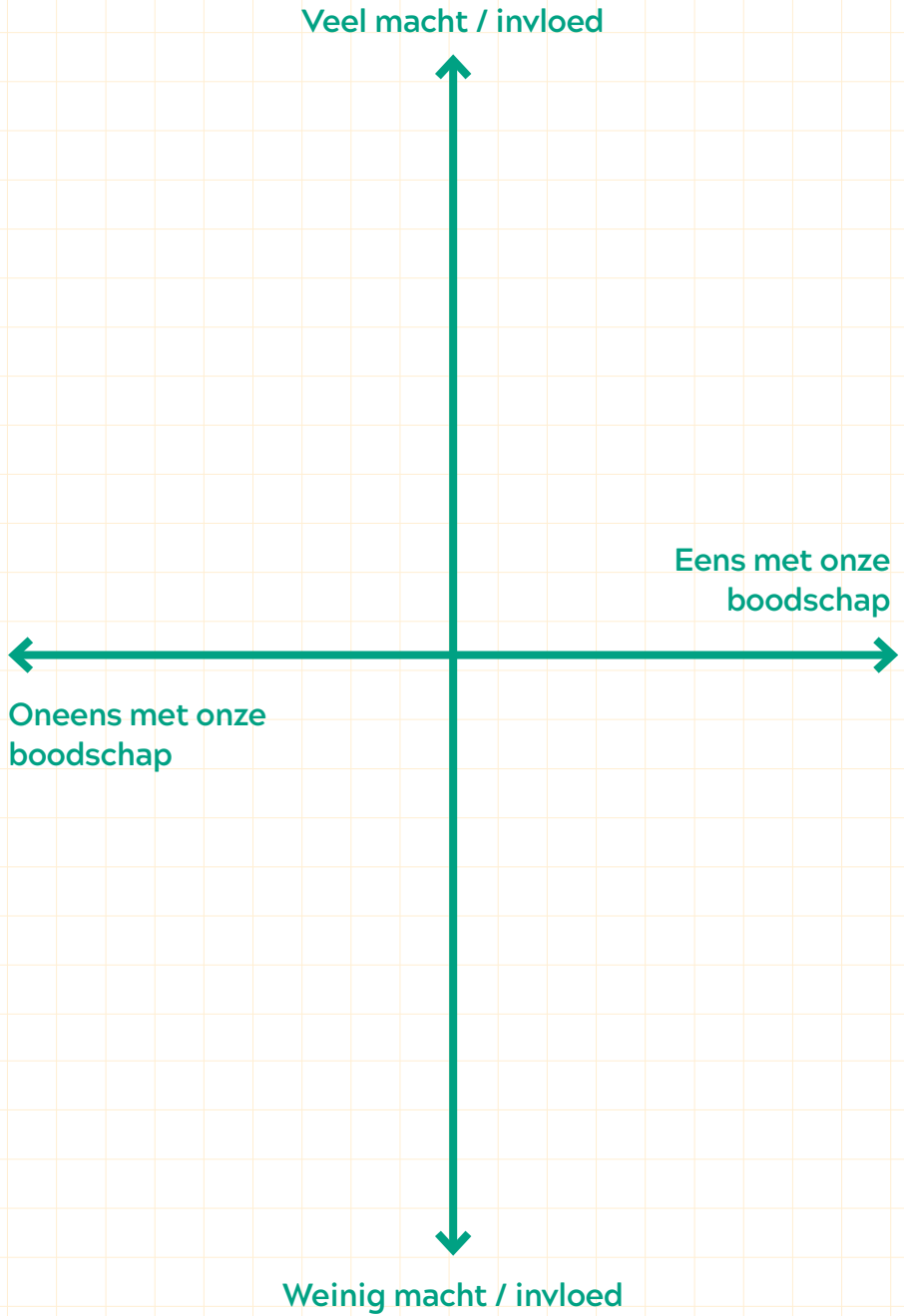

Oefening 2 - zicht krijgen op mogelijke bondgenoten

Als organisatie kan je veel energie investeren in het zicht krijgen op kwesties die spelen bij de groep mensen waarmee je werkt en hierop inspelen door strategieën te ontwikkelen om structurele verandering te realiseren. Maar kijk eens goed rond je: vaak zijn er anderen in de samenleving die op exact dezelfde kwesties botsen of die dezelfde dromen koesteren. De hamvraag is: met wie ga je wel of niet in zee? Wie zijn mogelijke partners om te politiseren?

- Denk na over andere organisaties, instanties en personen die betrokken zijn bij dit probleem. Kijk daarbij verder dan actieve partners.
- Probeer vervolgens het volgende in te schatten.
 - Wie heeft veel macht/invloed?
 - Wie zou het eerder eens/oneens zijn met jullie kijk op de zaak?

Je kan daarbij het volgende schema gebruiken.

Bespreking

- Heb je zicht op wie bondgenoten/medestanders zijn?
- Met welke partner ben je in verbinding? Welke verbindingen dien je nog te leggen?
- Hoe kan je dit verder verbreden? Denk aan diverse sectoren, diverse beleidsniveaus, diverse perspectieven door de positie, ...

Partner- schappen opzetten

De trekkersrol

De praktijktafels bewijzen het belang van een trekker bij het opzetten en actief onderhouden van politiserende partnerschappen. We pakken je graag even mee naar Limburg, waar Seppe als trekker ‘Ieders Stem Telt’ uitbouwt. Zijn verhaal kan inspirerend werken voor wie zelf aan de slag wil gaan.

Ieders Stem Telt is een partnerschap met een sterke traditie. Het bestaat al meerdere jaren. 2024 stond in teken van een gedeeld bovenlokaal thema: de bezorgdheid rond het afschaffen van de opkomstplicht. Om dat partnerschap vorm te geven, ging Seppe op pad door Limburg op zoek naar ‘common ground’ en gedragenheid bij andere actoren. De vraag ‘wat verbindt ons?’ kwam telkens opnieuw aan bod tijdens deze gesprekken en bijeenkomsten. Seppe vergelijkt het opzetten van dat partnerschap met bewegingswerk: het vertrekt vanuit de ‘waarom’. Een ploeg bepaalt de strategieën en zet samen acties op. Om die beweging op gang te brengen én te houden, is een trekker nodig die op

een duurzame manier ruimte maakt en tijd investeert.

Ook Gard weet als GBO-coördinator in Demerland van aanpakken. Zo moet je volgens haar bereid zijn organisatiebelangen achterwege te laten om een gemeenschappelijk doel voorop te stellen. Daarbij moet je steevast de waaromvraag centraal stellen en de focus houden op het versterken van elkaar. Ze voorziet verschillende input en maakt zaken bespreekbaar. Ze benoemt het zelf als procesmatig werken met een positieve bril op de neus. Er moet een bepaalde sfeer gecreëerd worden om te kunnen leren van elkaar. Naast voeling voor het stroomlijnen van processen, moet je als trekker ook een krak zijn in opdrachten afbakenen en plannen.

Zowel voor Seppe als Gard is deze trekkersrol onderdeel van hun takenpakket, met de nodige gereserveerde tijd en ruimte om die rol goed op te nemen. Dat is echter lang niet voor alle trekkers zo. Bij velen komt het er bovenop en/of doen ze het in hun vrije tijd, vanuit een geloof in de kracht van

Gemeenschappelijke elementen

Hoewel de invulling van de trekkersrol afhankelijk is van de context waarbinnen de coalitie zich vormt, zien we volgende gemeenschappelijke elementen:

- procesmatig in plaats van projectmatig werken
- aandacht voor het bij elkaar zoeken van de juiste partners
- een centrale waaromvraag
- de ontwikkeling van concrete strategieën om deze waaromvraag centraal te houden en kwesties publiek te maken
- tijdsinvestering in onderlinge relaties
- de steun van een structuur met kerngroep en bredere achterban

het collectieve en de impact die een coalitie kan hebben.

Alle trekkers die wij spraken tijdens de praktijktafels hebben het mandaat om die rol op te nemen. Soms expliciet ingebouwd in hun project en/of takenpakket, soms omdat de organisatie of raad van bestuur besliste dat iemand die trekkende rol mag opnemen.

■ Diverse invullingen van een coalitie

De manieren waarop samenwerkingen tot stand komen en worden uitgebouwd, kunnen sterk uiteenlopen. We zetten even enkele belangrijke verschillen op een rijtje:

- Strategisch/doelmatig uitgebouwd of organisch tot stand gekomen
- Top-down of bottom-up
- Tijdelijke bondgenoten of langdurige partners
- Formele of informele coalities
- Dialoog of conflict
- Binnen of buiten de systemen van de verzorgingsstaat

Deze verschillen herkennen we in de voorbeelden die tijdens de praktijk-

tafels aan bod kwamen. Bij Ieders Stem Telt in Limburg herkennen we de volgende elementen van een partnerschap.

Partners worden strategisch benaderd als bondgenoten of medestanders die verandering willen brengen rond een gemeenschappelijk doel, in dit geval rond de verkiezingen. Meer specifiek gaat het om het belang ervan en de vertegenwoordiging van de stem van mensen in maatschappelijk kwetsbare posities. Op Limburgs niveau is er een tijdelijk, informeel partnerschap dat vooral actief is tijdens de campagne zelf, maar elkaar ook los daarvan regelmatig tegenkomt. Op Vlaams niveau is Ieders Stem Telt geformaliseerd. We zien daarbij zowel een dynamiek van bovenaf - met een Vlaamse campagne inclusief vormingsmateriaal - als een dynamiek die van onderuit groeit, gedreven door partners die lokaal actief zijn.

Voor elk kenmerk valt iets te zeggen. Zo zijn er voordelen verbonden aan een coalitie die van onderuit geïnitieerd wordt. Denk maar aan de nauwe verbinding met mensen die onrecht ervaren en het gedeelde eigenaarschap. Maar een coalitie die top-down tot stand komt, krijgt misschien wel sneller erkenning van en toegang tot het systeem zelf om zaken in beweging te brengen.

AAN DE SLAG

■ Een bestaand partnerschap onder de loep nemen

Er zijn, zoals hogerop aangetoond, verschillende manieren om samenwerkingen te omschrijven. Hieronder lijsten we een aantal kenmerken op om samen onder de loep te nemen.

Vraag aan deelnemers om zichzelf in de ruimte te plaatsen afhankelijk van hoe zij de samenwerking zouden omschrijven. Is de samenwerking:

- ☐ formeel of informeel?
- ☐ met bondgenoten of samenwerkingspartners?
- ☐ strategisch/doelmatig of organisch tot stand gekomen?
- ☐ top-down of bottom-up gegroeid?
- ☐ met tijdelijke bondgenoten of strategische partners?
- ☐ met een dialogische benadering of conflictstrategie?

Bespreek daarbij telkens wat de voor- en nadelen zijn. Wat kunnen we behouden? Wat kunnen we versterken? Welke verandering is er nodig?

Uitdagingen in het werkveld

De uitdagingen die we in de praktijk zien, hebben in wezen allemaal voeten in dezelfde aarde: hoe kunnen we ervoor zorgen dat de samenwerking een coalitie van welwillenden blijft die ook effectief politiseert? De concrete uitdagingen die sociaal werkers in de praktijk aankaarten zijn divers.

■ We kennen elkaar niet meer

Uit de bevraging van hogeschool PXL leren we dat sociaal werkers het gevoel hebben elkaar niet langer te kennen. In de realiteit van elke dag zitten hun werkdagen vol en blijft er bitter weinig ruimte over om buiten het eigen team of buiten de eigen organisatie te treden. Dat is zeker zo voor sociaal werkers die in een uitvoerende rol zitten. Ook de verregaande digitalisering - met de anonieme info@adressen - zorgt ervoor dat sociaal werkers niet meer weten wie er achter deze adressen schuilgaat en dat ze de verbinding met elkaar verliezen. Daardoor krijgen ze de kans niet meer om verhalen te delen en in te zien

dat hun kwesties niet uniek, maar collectief zijn. Zo voelen ze veel minder gezamenlijke verantwoordiging en kunnen ze geen gedeeld geloof aanwakken dat ze samen verandering kunnen realiseren.

■ Focus op het individu

In de situering van dit cahier kwam al aan bod dat het grootste deel van de samenwerktijd van sociale professionals opgaat in het bespreken van individuele cases. Ook hier dreigt een gemiste kans op het collectiviseren van onrecht en loop je het risico dat je louter individuele oplossingen aanreikt voor problemen die eigenlijk structureel van aard zijn.

■ Verschillende belangen en perspectieven

Eens partnerschappen gevormd zijn, ontstaan andere uitdagingen.

Op scherp gesteld, durft het in de praktijk al eens als volgt te verlopen: op vergaderingen zitten sociaal werkers rond de tafel met elk een eigen agenda, eigen belangen en vooral ook eigen perspectieven en logica's. Die zijn veelal ingefluisterd door de organisatie en/of sector waarin ze werken. Werkers spreken naast elkaar en begrijpen elkaar niet, ook al gebruiken ze letterlijk dezelfde woorden. Zich kritisch opstellen naar elkaar toe gebeurt meer niet dan wel, kwestie van de lieve vrede zo veel mogelijk te bewaren. De onderliggende vrees is dat het partnerschap zou ontploffen als collega's elkaar zouden uitdagen en bevragen. Opmerkingen over elkaars werking komen pas na het overleg naar boven.

Verschillende perspectieven op de kwesties waarrond je wil politiseren, alsook verschillende perspectieven op wat de beste strategie is om dat te doen - bijvoorbeeld eerder consensusgerichte versus eerder conflictgerichte strategieën - dagen een partnerschap uit, maar maken het net ook levendig en betekenisvol.

■ **Verbinding met waar het om gaat is verbroken**

Zeker in samenwerkingsverbanden waar enkel middenkader of directie rond de tafel zit, komt het werken vanuit nabijheid steeds meer in gedrang, waardoor de vinger aan de pols houden van wat er leeft bij mensen die onrecht ervaren, ernstig bemoeilijkt wordt. Hoe breng je dit essentiële leefwereldperspectief terug binnen in je coalitie? Hoe kunnen de mensen die onrecht ervaren ook daar gezien en gehoord worden? We zien initiatieven die ervaringskennis willen inbrengen, bijvoorbeeld via een cluster 'PZON' (personen met een zorg- en ondersteuningsnood) in eerstelijnszones of via klassieke participatiekanalen. Toch spelen ze zich nog al te vaak af in de marge van zo'n partnerschap, ver weg van waar er geagendeerd en beslist wordt.

Uitdagingen gekaderd

De genoemde uitdagingen plaatsen we graag in een groter politiek en maatschappelijk kader. Als eerste wijzen we erop dat veel sociale professionals functioneren in een context van controle en beheersing, efficiëntie en effectiviteit - ook wel 'new public management' genoemd. Met de focus op individuele problemen én individuele oplossingen, blijft in die benadering weinig ruimte over om in gesprek te gaan over collectieve kwesties en samen strategieën te ontwikkelen om die kwesties publiek te maken. Deze benadering in het sociaal werk zet het werken vanuit nabijheid steeds meer onder druk. Professionals worden daarbij vaak in een uitvoerende of zelfs administratieve en controlerende positie geplaatst. Hun rol is dan beperkt tot het signaleren, waarbij signalen niet alleen doorgegeven worden naar boven, maar vooral ook 'afgegeven' worden en vaak niet meer terugkeren.

Bovendien opereren sociaal werkorganisaties vandaag in een concurrentiële context. Onder andere door de vermarkting zien we hoe organisaties (uit eenzelfde sector) met elkaar strijden voor schaarse middelen. In plaats van de deelnemer of cliënt centraal te stellen, is het de organisatie - met haar medewerkers en haar belangen - die de agenda bepaalt. De focus ligt dan op het behoud van de organisatie en niet of veel minder op de kwesties waar mensen van wakker liggen.

Uiteraard zijn er ook uitdagingen die eigen zijn aan samenwerken en partnerschappen in het algemeen, zoals ruimte maken voor kleine spelers wanneer grote spelers de bovenhand nemen.

■ Uitdagingen aanpakken

Het is een weggever dat je binnen je organisatie keuzes moet maken om voldoende tijd en ruimte te creëren om deel te nemen aan coalities of deze als trekker uit te bouwen, maar we geven je graag nog wat extra stof tot nadenken mee. De verhalen uit de praktijktafels en een tekst van Naert en Grymonprez (2024) over democratische organisaties geven inspiratie om de hierboven genoemde uitdagingen het hoofd te bieden.

Maatschappelijke kwestie in het vizier houden

Politisierend handelen gaat over het zichtbaar maken van maatschappelijke kwesties. Om dat te realiseren is het essentieel dat er zowel binnen de eigen organisatie als binnen de coalitie open gesproken wordt over de gekozen kwestie(s). Daarvoor kunnen verschillende pistes verder ontwikkeld worden, te beginnen met samen bewust worden van wat er leeft. Daarvan gaven we in dit cahier al tal van voorbeelden: de Ieders

Stem Telt-café's, de platformbijeenkomst van Beweging.net Limburg over kwesties die leven binnen welzijn, een algemene vergadering van de Gentse Wooncoalitie, de trefdag van SWAN of de vergadering van Brugge Dialoogstad. Maar je doet het ook door steeds opnieuw aandacht te vragen voor de kwestie op zich, bijvoorbeeld door te blijven spreken over het recht op betaalbaar wonen. Samen agenderen dus, met een focus op wat collectief is.

Werken vanuit nabijheid

Een manier om de kwestie scherp te houden, is het inbrengen van het leefwereldperspectief. In GBO Demerland deden ze dat door de voorstelling 'De Kansendans' te programmeren via Sterk Sociaal Werk. Daarin wordt het verhaal verteld van een persoon in een situatie van armoede en sociale uitsluiting, met als doel de toeschouwers uit te dagen om stil te staan bij hun eigen praktijk. Uiteraard realiseer je nabijheid en connectie boven alles door echt met de doelgroep zelf aan de slag te gaan en hen vanuit hun leefwereld actief te betrekken.

Open durven spreken vraagt moed, maar inzetten op verbinding en vertrouwen verlaagt de drempel om samen politiserende boodschappen naar buiten te brengen.

Gericht zijn op actie

De coalities zijn vooral actiegericht. Dat heeft als voordeel dat ze snel kunnen schakelen wanneer er een bepaalde urgentie is, bijvoorbeeld door samen met de partners een actie op te zetten. Denk maar aan de actie van SWAN rond de vermarkting in het sociaal werk of de actie van de Gentse Wooncoalitie rond de vele kinderen en jongeren die thuis- en dakloos zijn in een kindvriendelijke stad als Gent. Of door alternatieve praktijken te ontwikkelen die de vanzelfsprekende manieren van zaken aan te pakken in vraag stellen en laten zien dat het ook anders kan.

Een mooi voorbeeld daarvan vinden we terug bij de ontwikkeling van gastvrije plekken in de buurt. Binnen de geestelijke gezondheidszorg is er een beweging rond kwartiermaken

die plekken in de samenleving wil creëren waar mensen zich thuis voelen. De beweging stelt de sterk medische, gepsihologiseerde, geïndividualiseerde logica ter discussie en levert tegelijk ook een alternatief.

Aandacht voor het democratisch proces

Vanuit de praktijktafels geven we nog enkele specifieke aandachts-punten mee waar je, al dan niet als trekker, op kan doorwerken om het democratisch proces binnen de coalitie te bewaken en te ondersteunen.

Inzetten op verbinding en vertrouwen

Open durven spreken vraagt moed, maar inzetten op verbinding en vertrouwen verlaagt de drempel om samen politiserende boodschappen

naar buiten te brengen. Uit de verschillende gesprekstafels blijkt dialoog een belangrijk instrument om de verantwoordelijkheden van alle partners binnen een coalitie helder en scherp te houden.

Ruimte voor verschil

Voortbouwend op het belang van open dialoog, is het fundamenteel om elkaars argumenten te leren kennen, niet in het minst wanneer ze haaks op elkaar lijken te staan. Inkijk in het perspectief van anderen, kan je inzichten opleveren die kunnen leiden tot een gezamenlijk doel. Dat vraagt uiteraard begrip voor elkaars posities, uitgangs- en knelpunten. Praat elkaar liever niet naar de mond. Lief lachen rond de tafel haalt maar weinig uit. Bij verschil en tegenspraak kies je best radicaal voor een constructieve insteek.

Rekening houden met en toch doorduwen

Politisierend handelen vraagt actie, dus zal je soms knopen moeten doorhakken waar niet iedereen in het partnerschap zich honderd procent in zal kunnen vinden. Uiteraard dien je rekening te houden met wat

anderen belangrijk vinden, bijvoorbeeld door de woordkeuze voor de boodschap die je publiek wil maken zorgvuldig te wikken en te wegen, maar op een bepaald moment moet je doorduwen.

Afstemmen tussen korte en lange termijn

Momentum creëren voor politisering is één ding, de echte kunst zit in het verankeren van een lange-termijnperspectief en een duurzaam mandaat. Dit procesmatige werk om tot verandering te komen staat binnen het sociaal werkveld permanent in spanning met het feit dat de mens die onrecht ervaart daar op korte termijn niets aan heeft - of lijkt te hebben.

Tot slot

Meer dan ooit tevoren zijn coalities nodig om het verschil te maken. Doorheen dit cahier kwamen we steeds opnieuw uit bij twee kern-elementen van zo'n coalitie: samen in gesprek gaan over de gedeelde maatschappelijke kwesties en samen actie ondernemen. De praktijkverhalen brachten deze twee kernelementen tot leven en lieten daarbij telkens zien dat elke coalitie een trekkende kracht nodig heeft, die procesmatig aan de slag gaat met de betrokken partners in het verhaal.

En dat zijn er nogal wat: van mensen die onrecht ervaren en solidaire burgers tot basiswerkers en mis-schien zelfs ook beleidsmakers. Een diversiteit aan perspectieven maakt een politiserende coalitie nog sterker. Ze brengen unieke ervaring, kennis en een eigen netwerk binnen. Een breed partnerschap van bondgenoten gaat liefst verder dan de 'usual suspects' en bevat ook

kritische vrienden. Zo wordt leren van en met elkaar mogelijk. Het leefwereldperspectief van mensen in een maatschappelijk kwetsbare positie is daarbij cruciaal. Zorg dat daar werkelijk ruimte voor is in je partnerschap.

'Samen verschil maken' zit in het DNA van het sociaal werk. Participatie en samenwerking zijn inherent aan de dagelijkse praktijk. Uitgerekend die basishouding is zo belangrijk om politiserende coalities uit te bouwen en het hoofd te bieden aan de uitdagingen waarmee je onderweg geconfronteerd zal worden. Sociale professionals zijn meester in het werken aan een gemeenschappelijk doel, het vormen van een ploeg, het balanceren van verschillende perspectieven en kennisbronnen én zijn helden in ruimte maken voor verschil en tegenspraak. Laat die (toekomstige) politiserende coalities maar komen!

■ Colofon

Dit cahier is een co-uitgave van SAM, steunpunt Mens en Samenleving en Hogeschool UCLL, R&E, Inclusive Society.

Met dank aan de auteurs

- Elke Plovie (Hogeschool UCLL, R&E, Inclusive Society)
- Ken Sandeman (Hogeschool PXL)
- Bart Put (Hogeschool PXL)

Met medewerking van

Lynn Formesyn (redactie) en Goed Goed Studio (vormgeving)

Gegroeid uit

PARKS, dit is een actieonderzoek naar de werkzame elementen van politiserend sociaal werk. Het is een initiatief van SAM, steunpunt Mens en Samenleving en VOSW - Vlaamse Opleidingen Sociaal Werk.

©collectief bezit

Vooruitgang ontstaat wanneer we ideeën, praktijken en inzichten met elkaar delen. Ook deze publicatie is het resultaat van zo'n uitwisseling. Voel je dus vrij om uit dit boek te citeren, te hergebruiken of door te vertellen, zonder toestemming van de uitgever, maar wel met bronvermelding. Alvast bedankt.

SAM, steunpunt Mens en Samenleving

Turnhoutsebaan 139A – 2140 Borgerhout
info@samvzw.be
www.samvzw.be

Hogeschool UCLL, R&E, Inclusive Society

Geldenaaksebaan 335 – 3001 Leuven
elke.plovie@ucll.be
research-expertise.ucll.be/nl/inclusive-society

**Precies omdat je
machtsverhoudingen
wil doen kantelen,
veelal vanuit een
positie van onmacht,
zijn partners hierbij
absoluut noodzakelijk.**

